

SECTION 4. SOCIO-PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF ORGANIZATION AND MANAGEMENT

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-403-0-16>

EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF A FOREIGN LANGUAGE TEACHER'S SELF-MANAGEMENT: THEORETICAL BASIS AND PRACTICAL PROBLEMS

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДА І ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ

Bodnar O. S.

*Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor,
Professor at the Department
of Pedagogy and Management
of Education
Ternopil National Pedagogical
University named
after Volodymyr Hnatiuk
Ternopil, Ukraine*

Боднар О. С.

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та
менеджменту освіти
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Shkoda M. V.

*Postgraduate Student at the Department
of Pedagogy and Management
of Education
Ternopil National Pedagogical
University named
after Volodymyr Hnatiuk
Ternopil, Ukraine*

Шкода М. В.

*аспірант кафедри педагогіки та
менеджменту освіти
Тернопільський національний
педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Ефективність роботи та якість навчання освітнього закладу відповідно до дослідження агенцією “Vox pupil agency” у 2020 році залежить від кваліфікації вчителів, співпраці між учасниками освітнього процесу, безпечне для здоров'я та комфортне психологічне середовище, санітарно-гігієнічні умови, дотримання академічної доброчесності. Відповідно до опитування кваліфікація вчителів займає провідне місце. Важливо відзначити, що успішність в професійній та особистій сфері педагога напряму залежить від умінь управління своєю діяльністю, тобто самоменеджменту педагога [6].

Під самоменеджментом розуміємо ретельно сплановане, систематичне та алгоритмічне використання ресурсів та часу, розвиток та вдосконалення власних можливостей, потенціалу для підвищення професійної та особистої ефективності з метою досягнення найважливішої кінцевої цілі. Саме самоменеджмент, як механізм самовдосконалення вчителя іноземних мов, відіграє ключову роль у професійному зростанні.

Ефективність управлінської діяльності вчителя значною мірою залежить від вміння педагога– менеджера об'єктивно оцінити свій кваліфікаційний рівень. Для ефективного самооцінювання педагог має розуміти стандарти і критерії оцінювання. Так, Національною Радою із стандартів у галузі професійного викладання виділено критерії, які гуртуються на загальному уявленні про відмінне викладання, яке можна охарактеризувати за допомогою п'яти ключових принципів: викладачі віддані здобувачам освіти та їхньому навчанню; знають свій предмет та як його викладати; відповідають за контроль і управління навчанням здобувачів освіти; системно аналізують свою практичну діяльність; є членами освітнього товариства [3].

Запровадження сертифікації, метою якої є виявлення та стимулювання працівників з високим рівнем професійної майстерності передбачає проходження трьох етапів, а саме: незалежне тестування учасників сертифікації, самооцінювання учасниками сертифікації власної педагогічної майстерності та вивчення практичного досвіду роботи учасників. Очевидно, що навички самооцінювання у педагога повинні бути на високому рівні. Постійна саморефлексія є основною точкою відліку подальшого саморозвитку та самовдосконалення. Оцінка власних умінь та визначення оптимальних методів самовдосконалення є ключовим компонентом у підвищенні ефективності самоменеджменту.

Функція самооцінювання дає змогу відстежити динаміку особистого зростання та проектувати подальшу траєкторію саморозвитку. Відповідно до критеріїв описаних у «Абетці для директора» самооцінюванню піддається вміння працівника планувати свою діяльність, аналізувати її результативність. Під час роботи над календарно-тематичним плануванням вчитель повинен окреслити очікувані результати відповідно до Державного стандарту, віковим особливостям здобувачів освіти з урахування компетентнісного підходу до навчання. Плануючи кожен урок або серію уроків, спрямовувати навчання на формування ключових компетентностей й наскрізних вмінь, використовувати широкий спектр освітніх ресурсів, інформаційно-комунікативних технологій [1]. Наразі сертифікацію, за бажанням, проходять вчителі початкових класів, математики, української мови та літератури, навчальних предметів громадянської та історичної освітньої галузі.

Британською Радою надано інструмент самооцінки вчителів іноземних мов під назвою «Teaching for success» («Навчання для успіху»). SAT складається з 48 елементів, кожен з яких характеризує вміння та знання вчителя. Після проходження цього курсу респонденти отримують візуальний підсумок своїх результатів та список рекомендацій від Британської Ради [6]. Даний інструмент знаходиться у вільному онлайн доступі і відкритий для всіх бажаючих отримати реалістичну картину себе як педагога.

В інтернет-просторі існує багато тестів для самооцінки, до прикладу: самодіагностика професійних компетентностей педагога; тест для самооцінювання педагогів «Наскільки добре я виконую свою роботу»; анкета для самооцінювання «Реалізації потреб педагога у розвитку та саморозвитку»; самооцінювання професійних умінь педагога за допомогою експрес-діагностики; тест для самооцінювання педагогом свого професійного рівня; анкета для визначення чинників, які стимулюють навчання, розвиток і саморозвиток педагогів та перешкоджають цьому розвитку; картка оцінювання та самооцінювання готовності педагога до самоосвітньої діяльності; анкета само оцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності; рекомендації щодо заповнення анкети самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності; опитувальний листок «Ваша контактність» [4] тощо.

Професія вчителя іноземної мови є менеджментом за своєю природою, адже потрібно організувати та взаємодіяти із здобувачами освіти, їх батьками, працівниками закладу освіти. Уміння донести інформацію, делегувати повноваження та підтримка постійного зворотного зв'язку сприяють ефективності діяльності усіх учасників освітнього процесу, вчителя зокрема.

Знаючи відповідні критерії оцінки педагогічної діяльності педагог може самостійно вибувати собі траєкторію розвитку, визначити цілі. Саме на етапі цілепокладання бракує достатнього навичку самоорганізації, педагогам властиво розпорошувати свій ресурс на дії, що не сприяють досягненню основної мети. Постійна саморефлексія у вигляді запитань: «Чи важливо мені це зробити в першу чергу? Чи допомагає мені вирішення цього питання досягти поставленої мети? Чи можу я делегувати це завдання? Чи ефективно я використовую свій час?» покращить результативність вчителя. Існує хибна думка, що працюючи довго – матимеш кращий результат. Проблема неефективного використання часу призводить педагога до постійного перебування у стані напруження, емоційної нестабільності. Тут варто зупинитися та по аналогії свого плану уроку розділити свій позаурочний день

на завдання з чітким дотриманням часового регламенту, не втрачаючи з поля зору кінцевої мети.

Надзвичайно великий вибір ресурсів, матеріалів по вивченню іноземної мови, часто відволікають педагога, займають багато часу та сил. Уміння зробити вибір та не розгубитися у великому різноманітті інформації вимагають від педагога прийняття адекватних, виважених та вчасних рішень.

Переконані, що не можна лише за допомогою тестування визначити свій рівень самоменеджменту і прогресу, для цього потрібно залучити самоспостереження та взаємоспостереження. Самоудосконалюючий рівень комунікації, оцінці піддається і емоційний інтелект вчителя. Переконані, що емоційний інтелект – є основою постійного саморозвитку. Існують різноманітні тести та шкали розроблені для вимірювання рівня емоційного інтелекту. Проте для більш точної картини постає необхідність самоспостереження за власними діями з іншими людьми, рівень емпатії до них. Ці якості самоаналізу притаманні далеко не всім педагогам і потребують дослідженню способів та методів використання. До того ж, в українському суспільстві ще не сформувалася культура фідбеків. Вважаємо, що уміння давати конструктивний критичний зворотній зв'язок, приймати його та враховувати у подальшій діяльності – сфера розвитку більшості педагогів.

Отже, маючи чітко прописані та структуровані критерії оцінювання своєї педагогічної кваліфікації, вчителю простіше будувати траєкторію власного саморозвитку. Однак, володіючи навичками ефективного планування уроку не всім педагогам притаманно планувати свій позаурочний час, розробляти конкретні шляхи та визначати пріоритетні цілі. Достатньо складно передбачити всі проблеми, які виникають на шляху педагогічного саморозвитку вчителя, проте очевидний є факт, що самооцінювання – це важливий та ефективний етап самоменеджерської діяльності. Самооцінка дозволяє об'єктивно оцінити свої сили, ідентифікувати області, в яких потрібно покращення. Самооцінка є хорошим стимулом для постійного професійного розвитку, створення позитивного робочого середовища, розвиває впевненість у своїх силах. Ця сфера самоменеджменту залишається малодослідженою і потребує більш системних та різносторонніх підходів. Нашим дослідженням сподіваємося стимулювати подальше вивчення висвітленого нами питання.

Література:

1. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ, Державна служба якості освіти, 2019. 240 с.

2. Железняк К. Л., Ігнатюк В. В. Підвищення ефективності самоменеджменту на базі самооцінки. *Modern Economics*. 2020. № 24. С. 56–59. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V24\(2020\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V24(2020)-09).

3. Педагогічне оцінювання і тестування. Правила, стандарти, відповідальність. Наукове видання / Я. Я. Болубаш, І. Є. Булах, М. Р. Мруга, І. В. Філончук. К. : Майстер-клас, 2007. 272 с.

4. Самооцінювання. Варанський центр професійного розвитку педагогічних працівників. (Назва з екрану). URL: https://www.varashscrpp.com.ua/?page_id=2482(дата звернення 30.01.2024)

5. Що впливає на якість освіти в Україні, та хто за це відповідальний. Опитування батьків, учнів і вчителів. URL: <https://lifepravda.com.ua/society/2021/03/4/244117/> (дата звернення 30.01.2024)

6. Developing a self-assessment tool for English language teachers. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1362168817752543#bibr35-1362168817752543> (дата звернення 30.01.2024)